Boşanmada Mal Paylaşımı

Boşanma, hukuken gerekli olan tüm şartlar sağlanarak geçerli olarak kurulan evliliğin, eşler hayatta iken kanunda yer alan şartların varlığı halinde mahkeme tarafından sona erdirilmesidir. Evlilik birliği sona ererken, yani taraflar boşanırken, en çok sorulan sorulardan biri de "boşanmada mal paylaşımı nasıl yapılacak?" sorusudur. Boşanma süreci duygusal yönleri kadar ekonomik sonuçlarıyla da önem taşır. Boşanmanın yanında ölüm gibi evliliğin herhangi bir nedenle sona ermesi halinde de boşanmada olduğu gibi mal paylaşımı gündeme gelebilmektedir.

Öncelikle, boşanmada mal paylaşımının temelini anlamak için yasal mal rejimi kavramına bakmak gerekir. Yasal mal rejimi, taraflarca seçilmeden kanun ile geçerli kabul edilen mal rejimidir. Ülkemizde 2002 yılından bu yana geçerli olan yasal mal rejimi, *edinilmiş mallara katılma rejimi*dir. Bu rejime göre, eşlerin evlilik süresince elde ettiği gelirler ve bu gelirlerle aldığı mallar belirli şartların varlığında ortak kabul edilir ve boşanma durumunda eşit olarak paylaşılır. Halk arasında boşanmada mal paylaşımı konusunda “mallar yarı yarıya bölünür” şeklinde ifade edilen kuralın kaynağı budur.

Edinilmiş mallara katılma rejiminin dayandığı ilke, birlikte emeğe dayalı kazancın ortak olmasıdır. Evlilik boyunca ister çalışan ister ev hanımı olsun, her iki eş de bir nevi

işbölümü içinde kabul edilir ve ortaya çıkan ekonomik birikimden eşit hak sahibi olurlar. Bu rejimde iki tür mal ayrımı vardır:

- **Kişisel Mallar**: Her eşin kendisine ait sayılan, paylaşım dışı değerlerdir. Örneğin evlilikten önce sahip olunan mallar, eşe miras kalan veya bağışlanan malvarlığı, kişisel eşyalar ve benzeri değerler kişisel maldır. Bu mallar boşanmada karşı tarafa verilmez, sahibi kimse onda kalır.
- **Edinilmiş Mallar**: Evlilik süresinde çalışma ve gelir elde etme faaliyetleriyle kazanılan her türlü malvarlığı değeridir. Örneğin maaşlar, birikimler, işletme kazançları, sosyal güvenlik ödemeleri vs. edinilmiş maldır. Boşanma halinde bu edinilmiş mallar eşler arasında *yarı yarıya* paylaştırılır.

Yasal mal rejimi, -eşler tarafından farklı bir mal rejimi kararlaştırılmamışsa- evlilikle başlar ve kural olarak evlilik bitene kadar devam eder; boşanma, ölüm veya farklı bir mal rejimine geçiş ile sona erer. Eğer eşler aralarında farklı bir anlaşma (mal rejimi sözleşmesi) yapmadılarsa bu yasal rejimin hükümleri uygulanacak boşanmada mal paylaşımı buna uygun şekilde yapılacaktır. Burada dikkat edilmesi gereken husus, boşanma davasının açılmasıyla birlikte eşler arasındaki yasal mal rejimi de sona erer. Buna göre boşanma davası açıldıktan sonraki gün alınan bir mal genel kural olarak paylaşıma dahil edilmez. Fakat mahkeme tarafından boşanma kararı verilmemesi veyahut eşlerin boşanmadan vazgeçmesi halinde evlilik devam edeceği için boşanma davasının açılış tarihinden sonra satın alınan mallar(kişisel eşya değilse) edinilmiş mal olarak kabul edilecektir.

Eşler evlenirken veya evlilik sırasında noterde düzenleme veyahut onaylama şeklinde mal rejimi sözleşmesi yaparak mal ayrılığı gibi başka rejimler seçebilir. Bu durumda boşanmada mal paylaşımı o özel sözleşmeye göre şekillenecektir. Örneğin mal ayrılığı rejiminde paylaşma olmayacağından herkes kendi malını alacaktır). Fakat uygulamada çoğunlukla böyle bir sözleşme yapılmadığı için mal paylaşımı davalarının büyük kısmı, edinilmiş mallara katılma rejimine göre çözülmektedir.

Boşanmada Paylaşılan ve Paylaşılmayan Mallar Nelerdir?

Boşanmada mal paylaşımı kapsamında paylaşılan mallar, evlilik birliği içinde edinilmiş (kazanılmış) mallardır. Paylaşılmayan mallar ise kişisel mal niteliğindeki varlıklardır. Bunları daha detaylı ayıracak olursak:

Boşanmada Paylaşılan Mallar (Edinilmiş Mallar):

- Eşlerin çalışması sonucu elde ettiği birikimler (maaş tasarrufları, bankadaki birikim hesapları).
- Evlilik içinde satın alınan taşınmazlar (ev, arsa, yazlık vs.) (kişisel mal sayılmasını gerektiren özel bir durum yoksa - örneğin miras parasıyla alınmamışsa)
- Evlilik içinde alınan taşıtlar (otomobil vs.).
- Ortak gelirlerle yatırım amaçlı alınan menkul değerler (hisse senedi, altın vs. birikimleri).
- Eşlerden birinin işletmesinin evlilik içinde elde ettiği karlar (dağıtılmayan kar payları bile hesaplanabilir).
- Eşlerin emeklilik tazminatı, işten ayrılma durumunda aldığı kıdem-ihbar tazminatı gibi ödemeler (bunlar evlilik içinde çalışmanın karşılığı olduğundan paylaşıma girecektir).
- Edinilmiş malların yerine geçen değerler (edinilmiş mal satıldığında elde edilen para gibi).
- Eşlerin kişisel mallarının gelirleri

Boşanmada Paylaşılmayan Mallar (Kişisel Mallar):

- Evlilik öncesinde sahip olunan mallar (nişan hediyeleri dahil, örneğin evlenmeden önce alınan ziynetler kadınındır).
- Miras kalan veya bağış yoluyla edinilen mallar (arsa, ev, para, ziynet eşyası vb. tüm karşılıksız kazanımlar).
- Manevi tazminat alacakları (örneğin bir trafik kazası nedeniyle kişinin şahsına ödenen manevi tazminat).
- Kişisel kullanım eşyaları (giysiler, takılar – özellikle kadının takıları onun kişisel malı sayılır).
- Kişisel malların yerine geçen değerler (kişisel mal satıldığında elde edilen para gibi).
- Eşlerin mal rejimi sözleşmesiyle kişisel saydığı diğer malvarlığı unsurları

Eşlerin bazı mallarının özel durumlarına değinecek olursak;

Düğünde takılan ziynet eşyaları, kadına ait kabul edilir. Bu örfte dayanan bir kural olup Yargıtay kararlarıyla da sabittir. Bu nedenle ziynetler mal rejimi tasfiyesine konu edilemez, ayrı bir alacak davasına konu edilebilir. Alacak davası neticesinde ziynet eşyalarının kadına iadesi gerekir. Yine çeyiz eşyaları kadının şahsına mahsus sayılabilir.

Eşlerden birinin şahsi şirketi varsa, işletmenin faaliyeti sebebiyle doğan varlıklar mal rejimi sözleşmesiyle o eşin kişisel malı sayılabilir.

Özetle, boşanmada mal paylaşımı kapsamında paylaşılan mallar ortak emekle elde edilen kazanç ve yatırımlardır. Paylaşılmayanlar ise kişisel nitelikte olanlar veya kanunen korunmuş değerlerdir. Bununla birlikte eşlerin malları aksi ispat edilinceye kadar edinilmiş mal olarak kabul edilecektir. Şayet bir malın kişisel mal olduğu iddiası ispat edilemezse o mal, edinilmiş mal kabul edilecek ve paylaşıma konu edilecektir. Tasfiye davasında mahkeme, her bir mal kalemi edinilmiş mal-kişisel mal ayrımı yapacak ve sadece edinilmiş mal kısmını paylaşıma tabi tutacaktır.

Katılma Alacağı, Katkı Payı Alacağı ve Değer Artış Payı Alacağı Nedir?

Bu üç terim, mal rejimi tasfiyesi sırasında ortaya çıkabilecek alacak haklarını ifade eder ve birbirinden farklı durumlara karşılık gelir:

- **Katılma Alacağı**: Edinilmiş mallara katılma rejiminde, her eşin diğer eşin edinilmiş malvarlığının yarı değerine sahip olması sonucunda ortaya çıkan alacak hakkıdır. Boşanma veya ölüm halinde, eşlerin edinilmiş mallarının net değerleri hesaplanır ve denkleştirilir; eğer bir eşin edinilmiş mal değeri diğerinden fazlaysa, aradaki farkın yarısını diğer eşe ödemesi gerekir. Bu alacağa katılma alacağı denir. Katılma alacağı, yasal mal rejiminin (edinilmiş mallara katılma) temel mekanizmasıdır. Örneğin, kocanın edinilmiş mallarının net değeri 200.000 TL, kadınınki 100.000 TL ise; koca 50.000 TL katılma alacağı ödeyerek her ikisini de 150.000 TL'de eşitler.
- **Katkı Payı Alacağı**: Mal ayrılığı rejiminin geçerli olduğu durumlarda veya 2002 öncesi dönemde, bir eşin diğerine ait bir malın edinilmesine veya değer kazanmasına yaptığı maddi katkıyı geri isteme hakkıdır. Edinilmiş mal rejimi yokken (yani paylaşımsız rejimde) ortaklaşa alınan yahut bir eşin para verip diğer eş adına yapılan yatırımlar olabiliyordu. Bu gibi hallerde katkı yapan eş, boşanma anında "ben o mala şu kadar para katkı yaptım" diyerek katkı payı alacağı talep edebilir. Katkı payı alacağı genellikle eski Medeni Kanun dönemindeki uygulamada gelişmiş bir kavram olup Yargıtay içtihatlarıyla kabul edilmiştir. Yeni kanun döneminde de, edinilmiş mal kapsamına girmeyen durumlar için (örneğin bir eşin kişisel malına diğerinin para harcaması) kullanılabilmektedir.
- **Değer Artış Payı Alacağı**: 4721 sayılı TMK ile gelen bir kavramdır (m.227). Bir eşin diğer eşin herhangi bir kişisel malına veya edinilmiş malına yaptığı katkı sonucunda o malın değerinde artış meydana gelmişse, bu artıştan pay talep edebilir. Değer artış payı, katkı payı alacağının güncellenmiş versiyonu gibidir, zira katkının enflasyonla veya malın piyasa değerindeki yükselişle artan karşılığını da içerir. Örneğin, eşlerden biri diğerine ait arsanın üzerine ev yaparken para veya işgücü katkısı sağlamışsa, evin değeri artmıştır; katkıda bulunan eş bu değer artışının uygun bir kısmını alacak olarak isteyebilir. Değer artış payı alacağında, katkının yapıldığı andaki miktar değil, malın tasfiye anındaki değer kazancı üzerinden oranlama yapılır.

Bu üç alacak türü bazen birbiriyle karıştırılır. Özetlemek gerekirse: **Katılma alacağı**, edinilmiş malların yarı yarıya paylaşımından doğan alacaktır **Katkı payı alacağı ve değer artış payı alacağı** ise, daha özel durumlarda bir eşin diğerine sağladığı maddi katkının telafisidir. Katkı payı daha çok eski rejime özgü, değer artış payı ise yeni kanunda düzenlenmiştir. Uygulamada, 2002 öncesi yapılan katkılar için "katkı payı", 2002 sonrası için "değer artış payı" terimleri kullanılmaktadır. Her iki halde de amaç, eşin katkısının boşa gitmemesidir. Fakat katkı payı ile değer artış payı arasındaki temel bir fark bulunmaktadır. Değer artış payı maldaki değer artış oranına göre hesaplanacakken katkı payı, malın değerinin artışını dikkate alınmaksızın eşin katkı oranına göre hesaplanmaktadır.

Eşler, mal rejimi sözleşmesiyle değer artış payı alacağını kaldırabilir veya sınırlandırabilirler, ama katılma alacağını ancak mal rejimini değiştirerek ortadan kaldırabilirler.

2002 Yılından Önce Evlenen Kişiler İçin Boşanmada Mal Paylaşımı

1 Ocak 2002'de yürürlüğe giren yeni Türk Medeni Kanunu'ndan önce (eski 743 sayılı Kanun döneminde) yasal mal rejimi mal ayrılığı rejimiydi. Dolayısıyla 2002 yılından önce evlenmiş eşlerin boşanmalarında, boşanmada mal paylaşımı iki ayrı döneme göre yapılır:

- **2002 Öncesi Dönem (Mal Ayrılığı)**: 01.01.2002 tarihine kadar (veya o tarihe kadar süren evlilik süresince) edinilen mallar için mal ayrılığı rejimi geçerlidir. Yani 2002 öncesinde mal eşlerden kimin adına kayıtlı ise onun sayılır ve diğer eşin bu mala yasal bir ortaklık talebi olamaz. Örneğin 1995'te evlenen bir çift 2005'te boşanıyorsa, 1995-

2002(dahil değil) arasında alınan mallar kimin parasıyla veya adına alınmış ise onun malı olacak ve mal üzerinde paylaşım yapılmayacaktır.

- **2002 Sonrası Dönem (Edinilmiş Mallara Katılma)**: 01.01.2002 tarihinden boşanma davasının açıldığı tarihe kadar edinilen mallar ise edinilmiş mallara katılma rejimine tabidir. Eşler aralarında başka bir mal rejimi sözleşmesi yapılmamışsa, bu dönemde kazanılan malvarlığı değerleri yarı yarıya paylaştırılır. Örneğin yukarıdaki verdiğimiz örnek üzerinden konuşacak olursak; eşlerin 2002-2005 arasında alınan bir evi varsa, bunun değeri yarı yarıya bölüşülecektir.

Boşanmada Mal Paylaşımı Sürecinin İşleyişi

Mal paylaşımının aşamalarını şu şekilde açıklayabiliriz:

1. **Mal Envanterinin Çıkarılması**: Önce evlilik süresince edinilmiş tüm mallar ve tarafların kişisel malları tespit edilir. Bu, bir nevi envanter çalışmasıdır. Örneğin, evlilik boyunca satın alınan ev, araba, ev eşyaları, banka hesaplarındaki para, emeklilik birikimleri, yatırımlar vb. listelenir. Ayrıca evlilik öncesi mallar, miras kalanlar gibi kişisel mallar da not edilir.
2. **Değer Tespiti**: Edinilmiş malların tasfiye anındaki rayiç değerleri belirlenir. Mahkeme tarafından keşif/bilirkişi incelemesi yaptırılarak evlerin, arabaların, ziynetlerin, vs. güncel değerini hesaplanır.
3. **Borçların Mahsup Edilmesi**: Her bir edinilmiş mal kaleminden, o mala ilişkin varsa borçlar düşülür. Örneğin evin henüz ödenmemiş kredisi varsa, evin değerinden bu borç çıkarılarak net değer bulunur. Bu aşamada, edinilmiş malların borçları edinilmiş mallara yüklenir ilkesi uygulanır, yani kimin malında borç varsa o malın değeri azalır, diğer tarafa yansımaz.
4. **Artık Değerin Hesabı**: Eşlerin ayrı ayrı edinilmiş mallarının net değerleri belirlendikten sonra, her biri için artık değer denilen miktar hesaplanır. Artık değer, her eşin edinilmiş mal toplamından borçlar çıktıktan sonraki kalan tutardır.
5. **Katılma Alacağının Belirlenmesi**: Kanuna göre, her eş, diğerinin artık değerinin yarısı üzerinde hak sahibidir (TMK m.236). Bu demektir ki, fazla değere sahip olan, fazlanın yarısını diğerine ödemelidir. Örneğin erkeğin artık değeri 100.000TL, kadının

200.000TL olsun. Böylelikle kadının 100.000-TL fazla değeri olacaktır. Bu fazla değerin yarısı olan 50.000TL üzerinde erkeğin katılma alacağı olacaktır. Bu, erkeğin kadından alacaklı olduğu miktardır. Son durumda her ikisi de 150'şer bin TL değere sahip olacak şekilde denkleştirilir. İşte bu katılma alacağı ödemesi, mal paylaşımının esasıdır.

6. **Ödeme**: Katılma alacağı belirlendikten sonra mahkeme, hangi tarafın ne kadar ödeme yapacağına hükmeder. Ödemenin yapılmaması halinde kesinleşmesi beklenmeden karar icra edilebilir.

Özel Durumların Boşanmada Mal Paylaşımı Konusuna Etkisi

Mal paylaşımının genel kuralları dışında, bazı özel durumları ve istisnaları da mevcuttur:

- **Zina ve Hayata Kast Nedeniyle Boşanma Hali**: Boşanma davası, Türk Medeni Kanunu'nda sayılan zina veya hayata Kast Gibi kusurlu davranışlar ile açılmış ise bu kusurun incelendiği boşanma davası kesinleştikten sonra görülecek mal rejiminin sona erdirilmesi davasında hakim, kusurlu eşin artık değerdeki payını azaltabilir veya tamamen kaldırabilir.
- **Borçlar**: Boşanmada mal paylaşımı davası sadece malvarlığının bölüşümüyle ilgilidir; eşlerin üçüncü kişilere olan borçlarını ortadan kaldırmaz. Örneğin, eşlerin ortak kredi borcu varsa ve boşanmışlarsa, bankaya karşı hala birlikte sorumludurlar. Mal paylaşımında bu borç hesaba katılır ama banka alacağını her ikisinden de talep edebilir.
- **Mal Rejimi Sözleşmesi**: Eğer eşler mal ayrılığı veya mal ortaklığı gibi bir rejim seçtilerse, boşanmada paylaşım o rejime göre yapılır. Örneğin mal ayrılığı seçildiyse hiç paylaşım yapılmaz; mal ortaklığı seçildiyse ortaklık malları yarı yarıya bölünür. Bu sözleşmeler noterde yapılır ve neyin nasıl bölüşüleceğini peşinen belirler.

- **Ölüm Hali**: Eşlerden birinin vefatıyla evlilik sona erer. Sağ kalan eş, mal rejimi alacağı ile miras payını birlikte alır. Bir başka deyiş ile, evlilik birliği ölüm hali ile sona ererse sağ kalan eş, öncelikle katılma alacağını alır. Katılma alacağı, terekeye ait bir borçtur. Sağ kalan eş, katılma alacağını aldıktan sonra miras hükümlerine göre miras alacağına da sahip olur.

Örnek Mal Rejimi Tasfiyesi

Edinilmiş mallara katılma rejiminin tasfiyesi kapsamında boşanmada mal paylaşımı örnek olayı verecek olursak;

Ali ve Ayşe 2010'da evlenmiş ve 2025'te boşanmışlar. Evlilikte aldıkları bir ev (değeri 2 milyon TL, kalan kredi borcu 400 bin TL), bir araba (değeri 400 bin TL) bulunmaktadır. Ayşe ayrıca evlenmeden önce sahip olduğu bir arsayı evlilikte satmış ve 600 bin TL arsa bedelini hesabında tutmuştur. Ev Ayşe'nin, araba Ali'nin üzerindendir. Her iki malı çalışmalarının karşılığında almışlardır. Mal tasfiyesi ile birlikte;

- Evin net değeri, borcu düşüldükten sonra 1 milyon 600 bin TL'dir. (Edinilmiş mal)
- Arabanın değeri 400 bin TL olup borcu bulunmamaktadır. (Edinilmiş mal)
- Ayşe'nin sattığı arsa bedeli 600 bin TL'dir. (Kişisel mal - paylaşım dışı)
- Ali'nin edinilmiş mal toplamı 400 bin TL'dir. (Araba).
- Ayşe'nin edinilmiş mal toplamı 1 milyon 600 bin TL'dir. (Evin net değeri).
- Artık değerler: Ali 400 bin, Ayşe 1 milyon 600 bin TL'dir.
- Fark 1 milyon 200 bin, yarısı 600 bin TL. Ayşe, Ali'ye **600 bin TL katılma alacağı** ödeyecektir.

Neticede; Ayşe evin sahibi, Ali arabanın sahibi olarak kalacak ama Ayşe, Ali'ye 600 bin TL ödeyecektir; Ayşe'nin kişisel 600 bin TL'si kendinde kalacaktır. Böylece her biri 1 milyon TL edinilmiş mal değeri elde etmiş olacaktır.

Sıkça Sorulan Sorular

Evlilik anında herhangi bir mal rejimi seçmedim? Hangi mal rejimine tabiyim?
Eğer evlilik anında eşler arasında farklı bir mal rejimi anlaşması (mal rejimi sözleşmesi) yapılmadıysa, boşanmada mal paylaşımı konusunda, yasal mal rejimi olan edinilmiş mallara katılma rejimi hükümleri uygulanacaktır.

Evlendikten sonra tabi olduğum mal rejimini değiştirebilir miyim?

Evlilik sırasında noterde düzenleme veyahut onaylama şeklinde mal rejimi sözleşmesi yaparak mal ayrılığı gibi başka rejimler seçme hakkınız vardır. Böyle bir durumda boşanmada ve ölüm durumunda paylaşım o özel sözleşmeye göre şekillenecektir. Örneğin mal ayrılığı rejiminde paylaşma olmayacağından, boşanma veya ölüm halinde herkes kendi malını alacaktır.

Boşanma davası açıldıktan sonra elde edilen mallar, boşanmada mal paylaşımına dahil midir?

Boşanma davasının açılması ile birlikte eşler arasındaki mal rejimi de sona erer. Bu kapsamda boşanma davası açıldıktan sonraki edinilen bir mal, genel kural olarak mal paylaşımına dahil edilmez. Ancak mahkeme tarafından boşanma kararı verilmez ise veya eşler boşanmadan vazgeçerse, evlilik devam edeceği için boşanma davasının açılış tarihinden sonra satın alınan mallar, eğer kişisel eşya değilse, edinilmiş mal olarak kabul edilecektir.

Aldatan eş evlilik mallarından mahkum bırakılabilir mi?

Boşanma davası, Türk Medeni Kanunu'nda sayılan zina veya hayata Kast Gibi kusurlu davranışlar ile açılmış ise, yani eşlerden biri diğerini aldatmış veya diğerinin hayatına kast etmiş ise bu kusurun incelendiği boşanma davası kesinleştikten sonra görülecek boşanmada mal paylaşımı davasında hakim, kusurlu eşin artık değerdeki payını azaltabilir veya tamamen kaldırabilir.

Eşim vefat etti. Miras hakkımın haricinde mal paylaşımı kapsamında da hakkım olur mu?

Eşlerden birinin vefatıyla evlilik sona erer. Burada da boşanmada mal paylaşımı benzeri bir durum söz konusudur. Sağ kalan eş, mal rejimi alacağı ile miras payını birlikte alır. Bir başka deyiş ile, evlilik birliği ölüm hali ile sona ererse sağ kalan eş, öncelikle katılma alacağını alır. Katılma alacağı, terekeye ait bir borçtur. Sağ kalan eş, katılma alacağını aldıktan sonra miras hükümlerine göre miras alacağına da sahip olur.

Örnek verecek olursak; eşinizin 10.000.000 TL değerinde kişisel malı, 10.000.000 TL değerinde edinilmiş malı mevcut iken eşiniz vefat etti. Eşinizle, iki çocuğunuz olduğunu farz edersek; bu durumda hak kazanacağınız toplam mal tutarı 10.000.000 TL'lik kişisel

malın %25’i, 10.000.000 TL’lik edinilmiş malın %62,5’u size ait olacaktır. Bu kapsamda eşinizin vefatı halinde, toplam 20.000.000 TL değerindeki mal varlığının 8.750.000 TL’lik kısmı size, geri kalan kısmı yarı yarıya çocuklarınıza ait olacaktır.